

1. Vývoj emocí

Etapy vývoje osobnosti - Na základě biologie se rozlišuje prenatální období, rané dětství (novorozenec, kojeneček, batole), předškolní, mladší školní věk, střední a starší školní věk (puberta, adolescence), dospělost, stáří.

Emocionalita se utváří v kontextu tělesného vývoje uvnitř organismu. V prvním období života má zásadní vliv na vývoj míra saturace či deprivace životně důležitých potřeb, poskytovaných dítěti matkou a sociálním okolím. Rané emocionální zkušenosti vytvářejí pevný a nejdůležitější otisk v psychice člověka.

V raném věku je matka pro dítě nejdůležitější osobou, s kterou dítě ztotožňuje uspokojování všech potřeb. Utváří se pocit bazální jistoty nebo nejistoty ovlivňující významně další vývoj. Citové zkušenosti do konce tří let zakládají pozdější vlastnosti citů jedince. K charakteristikám dětských emocí patří krátkodobost, labilita, silný výraz a projevy emocí, povrchnost a spontánnost.

Důležitá je nejen počáteční silná kladná vazba na matku, ale i zvládnutí kritických období vývoje emocí, k nimž patří období raného věku — fáze neverbalizovaných emocionálních zkušeností a věk dospívání, kdy je dospívající konfrontován s vnitřními konflikty, neznámými pocity a kdy jedinec neumí, nechce nebo nemůže své pocity správně vyjádřit. Ve sféře emocí dochází k diferenciaci a prohloubení.

V dospělosti, která by měla patřit už ke klidnějším obdobím, jsou zdrojem emocí obvykle manželství, rodina a práce.

Ve stáří hraje roli celková sociální situace jedince i jeho fyzický a psychický stav. V průběhu vývoje se objevují nové emoce, s nimiž se musí jedinec vypořádávat.

2. Psychická struktura osobnosti

Struktura je diferencovaný celek psychických vlastností osobnosti. Proto je současně struktura osobnosti stále nehotová, stále se utvářející, v určité míře proměnlivá, a v jejím pojmu je vyjádřena stránka lidské psychiky. Struktura osobnosti je tvořena složkami temperamentu, inteligence, resp. schopností a zaměřenosti, ve kterých jsou dány určité cíle jednání. Psychická struktura osobnosti je tvořena psychickými vlastnostmi a rysy osobnosti.

Psychické vlastnosti osobnosti jsou relativně stálé a jsou součástí psychických jevů. Mezi vlastnosti patří — temperament (emocionalita), schopnosti (inteligence, tvořivost, kognitivní styl), charakter, postoje a motivy. Psychickými vlastnostmi se člověk vyznačuje, ovlivňuje jeho prožívání a myšlení. Na jejich základě můžeme předpovídat, jak bude jednat či jak se zachová.

Rysy osobnosti jsou psychické vlastnosti člověka projevující se jednáním a chováním a jsou pro každého jedince různě příznačné.

3. Emoce

Emoce neboli cit se řadí mezi psychologické procesy. Člověk zaujímá ve svém životě určitý vztah a postoj k předmětům a jevům, k věcem a událostem, k druhým lidem a k jejich jednání, k vlastním činům a ke své vlastní osobnosti.

Spokojenost a nespokojenost, radost a žal, láska a nenávisť, bojovnost a strach, rozčilení a klid, to vše jsou různé druhy a projevy citových zážitků, různé formy subjektivního prožívání člověka.

Vznik citů determinují vnější a vnitřní podněty, které na člověka neustále působí. City člověka se vyznačují velkou rozmanitostí projevů. City a emoce člověka jsou mnohotvárné co

do intenzity, délky trvání a vlivu na celou lidskou činnost. Na základě jejich průběhu (dynamiky) odlišujeme tyto důležité emocionální projevy člověka:

- afekty — jsou emoce ve vztahu k negativním citům (např. stav ohrožení, zlost, zděšení), jsou silné, bouřlivě probíhající, ale poměrně krátce trvající emocionální vzplanutí. Afekty přivádí člověka k vnitřní nesvobodě a tato nadměrná duševní hnutí pochází z mylných představ
- nálady — jsou co do délky trvání a intenzity protikladem afektů. Nálady jsou tedy víceméně trvalým citovým stavem.
- vášně — jsou silné a hluboké city, jenž se zmocňují celého člověka, jeho myšlenek i činností. Dále se rozlišují čtyři druhy vášní a to: ve vztahu k přítomnosti - radost a žal a ve vztahu k budoucnosti - touha a strach.